

*Felföldi László megyéspüspök,
Pécsi Egyházmegye*

A rendkívüli helyzet az ember próbaköve¹

Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntök mindenkit!

Az első rendkívüli dolog az, hogy én állok itt – aki megúsztam a katonaságot, de egyszerű falusi körülmények között felnőve sok-sok rendkívüli helyzetet megéltem – és előadást tartok Önöknek. Nem a szakmába szeretnék belenyúlni és ahhoz hozzászólni, mert az nagyon távol van tőlem, hanem egyszerűen csak az embert, mint a rendkívüli helyzetnek a valóságát szeretném megnézni.

Az emberi életünkben valójában a születés pillanatától – amikor egy óriási, rendkívüli élményt élünk át – a halálunkig az határoz meg, hogy a rendkívüli helyzeteket hogyan kezeljük, hogyan éljük meg, hogyan tudunk abban jelen lenni és mit tanulunk belőle. Hiszen ezek mind-mind leckék, felkészítések.

Az utolsó rendkívüli helyzetünk a halál, amivel kapcsolatban szintén azt gondoljuk, hogy rendkívüli. Ebben nagy nyugalom és bizonyosság van: a történelem folyamán eddig mindenkinek sikerült; tehát nem kell megijedni, hogy nekem nem fog sikerülni a halál, vagy esetleg én nem leszek képes rá. Vannak, akik úgy élnek vagy legalábbis úgy tesznek, hogy ők biztos, hogy nem fognak tudni meghalni, de ez mindenki számára egy bizonyosság, békesség a szívben, hogy kivétel nélkül mindannyiunknak sikerülni fog.

Életünk során végigkísér ez a rendkívüliség. A teremtett világban – akár a növény, és állatvilágot megnézve – az ember azért is különleges, mert két egyén, két irányító lakik mindenkiben. Nincs tudathasadásunk, hanem az a rendkívüliségünk, hogy van egy agyunk és egy szívünk. Ezek viszont nem mindig vannak egységben.

Hallgass az eszedre! vagy Hallgass a szívedre! – mondjuk. Ez egy rendkívüli feszültség, és aki nem méri föl, hogy valójában két irányító központ van benne, az a rendkívüli helyzetekben könnyen elvész. Mire fogok hallgatni? Mi alapján fogok dönteni? Hogyan fog történni az életemben a következő lépés?

Meg kell vizsgálnunk azt is, hogy hol is van az ember helye. Legfontosabb meghatározó tényező a nevelés, felkészítés. A mai korban egy nagyon speciális időszakba jutottunk. Mindannyian érezzük annak a gondját, hogy a férfiakat és nőket, a fiúkat és a lányokat egyformán nevelik. Pedig mindenki tudja, hogy a két nem

¹ Az alább közölt írás az eredetileg a Tanulmányok a „RENDÉSZET A RENDKÍVÜLI HELYZETEKBE - HÚSZ ÉVES A SZENT LÁSZLÓ NAPI KONFERENCIA” című tudományos konferenciáról, Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXIII. Pécs, 2021, 5-8. oldalakon „A rendkívüli helyzet az ember próbaköve” címen publikált tanulmány eredeti változata

nincs köszönő viszonyban – sem gondolkodásban, sem érzésvilágban, sem világlátásban – mégis megpróbáljuk egységesen nevelni őket. A hiperaktív fiúkat az iskolában külön foglalkozásokra viszik, pedig nincs hiperaktív fiú. Fiúk vannak, akiknek – teljesen normálisan és egészségesen – óriási mozgásigényük van. Faluhelyen régen senkit nem hívtak hiperaktívna. Engem sem, holott naponta legalább tízszer felmáztam a cseresznyefára, amikor érett, mert még láttam egy-két jó cseresznyét, amiért el kellett indulni. Másképp gondolkodunk, másként érzünk, másképp vagyunk jelen.

Mi a rendkívüli helyzet? Faluhelyen nőttem föl, még petróleumlámpánál tanultam írni-olvasni. Az esti lecke azzal kezdődött, hogy megpuoltam a lámpaüveget, hogy jobban lehessen látni. Éjszaka, amikor ugatott a kutya – falusi kutyánál teljesen normális, ha ugat – olyan volt, mint a mozgásérzékelő azzal a különbséggel, hogy azt is jelzi, hogy mi történik. Ha távol van valami, hallott valamit, ami nem túl komoly, de azért lereagálja, esetleg túl közel van valami, vagy veszély van. Valami baj van, valami nincs rendben. Ezt a falusi ember hallotta, értette. Ha éjszaka közepén ugatott a kutya édesanyám fölébresztette édesapámat – mert ő ilyen hangokkal azért nem foglalkozott – és mondta neki, hogy „ugat a kutya”. Édesapám belehallgatott az éjszakába, szó nélkül fölkel és kiment. Rendkívüli helyzet. Mi van kint? Ki van kint? Mi történt? Egy biztos, valami történi, valamiért ki kell menni.

Itt szeretném elmondani, hogy beszélünk az egyenjogúságról, de apám nem azt mondta, hogy „drágám, hát egyenjogúság van, neked is jogod van kimenni”! Vagy, hogy „miért ébresztettél fel, amikor én épp jól aludtam? Ha már fölébredtél, megoldhattad volna a problémát!” Nem. Neki kellett kimenni. A férfi megy ki, a férfi lép, a férfi vállalja föl azt, ami nem tudom, hogy mi – a rendkívülit. Az emberi életnek egy fontos, óriási része és üzenete, hogy ezt megtaláljuk, és ebben tudjunk tovább menni.

A nevelés folyamán igen fontos és felkészíti az embert a rendkívüli – a szenvedés. A mi kultúránkban – főleg az én korosztályom már így nevelte a gyerekeit – a fiatalokra úgy nézünk, hogy könnyebb legyen nekik. És ezt sikerült kiválóan megoldani. Megmentették, megmentettük a fiatalokat sok-sok szenvedéstől, amitől tilos lett volna őket megmenteni. Mert a szenvedés nem rossz az ember életében. A szenvedés, a küzdelem hozzá tartozik az egészséges emberi fejlődéshez.

A modern orvostudomány világosan megállapította, hogy a gyerekek sok-sok betegsége – nem minden – egyetlen egy dologból ered: abból, hogy nem fáztak eleget. Bizonyos ellenanyagokat, védelmet az a rendkívüli helyzet termel, amikor a test hosszabb ideig fázik. Ezt nem lehet semmivel sem pótolni. Amikor a szenvedést nézzük, akkor egyik baj az, hogy a fiatalokat és a gyermekeket részben megmentettük, mentesítettük; másrésztől viszont olyan szenvedéseket tettünk rájuk, amelyeket tilos volna rájuk rakni, amit az ő pszichéjük, az ő lelkük nem bír el. Inentől kezdve érezzük, hogy valami nincs rendben, valami nem működik és segíte-

ni akarjuk őket. Ezért, amikor kapcsolatba kerülünk – például mikor új kollegák jelentkeznek az egyházba – nagyon meg kell nézmem honnan jött, ki ő, min ment keresztül, milyen szenvedéseket élt meg, mennyire kímélték meg, mert ha nagyon meg van kímélve nem fog tudni dolgozni, helytállni. Azt mondom, hogy aki pap szeretne lenni, legalább annyira fel kell készülnie, mint egy tengerészgyalogosnak – keresem a lehetőséget, hogy kapcsolatot teremtsék olyan helyekkel, ahol ezt megkaphatják. Hiszen helyt kell állni, erősnek, határozottnak kell lenni egyedül és csapatban is. Ez a kettő nagyon-nagyon fontos az életben.

A másik, amit nem tanítunk meg a fiataloknak, hogy méltósággal szenvedjenek. Azaz mindenféle komfortérzetet biztosítunk és nem tanul meg éhezni, szomjazni, nem tanul meg szenvedni és ez megakadályozza a szeretetben. Lányoknak mindig elmondom amikor párválasztásról van szó, hogy az az első, hogy nézd meg a férfit, a fiút, aki melléd csapódott, hogy hogyan szenved. Mit csinál akkor, amikor szenved. Ez az emberi méltóságának a mutatója. Ha elveszíti a szeretetét a szenvedés közben, nagyon fogsz szenvedni mellette, mert akkor kibírhatatlan lesz. Lehet, hogy nehéz, lehet, hogy most szenvedek, de ez nem akadályozhat meg abban, hogy ember maradjak és szeretni tudjak.

Emellett fontos elhelyezni az életünkben a rendkívülit. Nem találkoztam még olyan emberrel, aki ne hordozna rendkívüli keresztet. Lehet, hogy senkinek nem mutatta meg, senkinek nem mondta el, hogy valójában ott bent mit viszek én, milyen szenvedést, milyen próbatételeket. Fiatalkoromban, amikor egy nagy oszlopot, fagerendát kellett egyik pontról a másikra átvinni, az ember feltette a vállára. Sokszor úgy tettem fel, hogy felállítottam az egyik végét, alámásztam és rábillentettem a vállamra és legalább egy percig álltam, amíg elhelyeztem az egyensúlyát. Mert ha nincs egyensúlyban meg fog ölni, nem fogom elbírní. De ha egyensúlyban van, akkor el fogom vinni hosszú útra. Az élet nagyon sok embert nem azért roppant meg, mert szenvedés, teher van rajta – szinte mindenkinek van, nagyjából ugyanakkora – hanem azért, mert nem helyezte el, mert megijedt tőle. Nem vette tudomásul, hogy ez az enyém – a szívemen, a lelkemen, az életemen, a sorsomban –, de ezt nem kell megoldani, mert nem lehet. Az a baj, hogy sokszor meg akarjuk oldani ezeket a szenvedéseket. Nem kell! Mert, ha meg akarom oldani, elhítem magammal, hogy mindenki meg tudja oldani, kivéve én. Ez nagy zavart okoz az ember szívében. Van, amit nem kell és nem lehet megoldani, csak vinni magunkkal.

Ebben a feszültségben benne van a döntés. Most mindenki abban és attól szenved – családban, ismerős körben –, hogy nincsenek döntések. Nem voltak komoly szenvedések, nem kellett próbákat kiállni, átélni és amikor felnőttként kellene dönteni, akkor csak tapossa maga körül halálra a földet és nem mer lépni. Mert ezekben a helyzetekben, a rendkívüli helyzetben rendkívüli lépést kell tenni. Abban van kockázat, van félelem, hogy mi lesz, ha ezt meglémem. Nem vagyok bebiztosítva és tudom bebiztosítani magam, de mégis el kell indulnom, mégis lépnem kell azért, hogy megtaláljam az életben ezt a titkot.

A döntés azt jelenti, hogy igent vagy nemet kell mondani. Legtöbb fiatalnak nincs fogalma a nem-ről. Azt, hogy „nem”, azt csak a férfi tudja megtanítani a lánynak is, a fiúnak is. Ha édesanyám azt mondta, hogy nem, az egy megbeszélési alap volt, tehát azt jelentette, hogy ő nem biztos, hogy úgy gondolja, és erről még tárgyaljunk. Ha édesapám azt mondta, hogy „nem”, az kőfal volt.

Az életben mindenkinek annyit ér az igen-je, amilyen a nem-je, amilyen nemet tud mondani. Aki nem tud nem-et mondani, elveszíti az életét. Sok egyetemistát, főiskolást láttam elvérezni azért, mert igent mondott, hogy ezt szeretné tenni – orvossá, mérnökké válni – csak menet közben nem tudott fájó, szenvedő nem-eket mondani barátoknak, ismerősöknek és így elveszítette az életét. Az az édesapa, aki megtanítja a gyermekét arra, hogy mi az, hogy „nem” az nyugodt szívvel engedheti és nyugodt lehet abban, hogy majd helyt tud állni az életben és megtalálja az életnek azt a belső üzenetét, ami életét, boldogságát fogja szolgálni.

Rendkívüli helyzetben nagyon fontos az, hogy nem mi koordináljuk. Váratlan és nincsenek hozzá erőim, eszközeim. Nem várhatok mindig segítséget, magamra vagyok utalva. Mikor az iskolából mentem haza, a falusi utcákon lehetett arra számítani, hogy valamelyik udvarról egy-egy kutya kiszalad és megpróbál, hogy hol tartunk. Ez vészhelyzet volt és meg kellett oldani. Ez megtanított sok-sok más, az életben ránk váró vészhelyzetet kivédeni, megerősíteni.

A saját erőt mégis kell mozgatni és abba belekapaszkodni. Mivel püspök és pap vagyok, egy vallási példát is szeretnék hozni erre, nehogy bibliai idézet nélkül maradjunk. Azt a történetet mindenki ismeri, amikor viharba keverednek az apostolok, mert Jézus elküldi őket előre, aztán mivel nem maradt hajó, kénytelen a vízen menni utánuk. Az apostolok nagyon megijednek. Péter fölméri, hogy ha ez tényleg Jézus, akkor beszéljünk. Azt mondja: ha te vagy, akkor hadd induljak el feléd! Engedd meg, hogy odamenjek hozzád! Jézus azt válaszolja, hogy: gyere, lépj ki a bárkából, indulj el! Péter kilép és elindul. Megy Jézus felé, majd körülnéz és azt mondja „Uram, Atyám! Vihar van, én meg itt állok a vízen!” – ebben a pillanatban elkezd süllyedni. Tanulság, hogy az életben néha ki kell lépni a biztonságból, és ha elég hit van bennem aziránt, amit célként kitűztem, léphetek előre, megnyerhetem azt a harcot, azt a küzdelmet, ami rám vár. Lehet, hogy másnak ez az út járhatatlan, vagy tele van bizonytalansággal, de nekem ez az utam.

A rendkívüli, az mindannyiunk élete. Benne van és ránk vár. Hogy pontosan milyen, azt soha senki nem tudja előre. Nem lehet igazán senkit felkészíteni az életre, mert kivétel nélkül mindannyian egy olyan úton megyünk, olyan életet élünk, amelyiken még soha, senki nem járt és amely életet még soha, senki nem élte.

Az, hogy hogyan kell nekem itt, Pécsen püspöknek lennem, vagy hogyan kell Önöknek a hivatásukban helytállni – tanácsot adni, ötletelni lehet, de – senki nem tudja megmondani, mert egyedi, rendkívüli. Ha ezt megértjük és az életünkbe beépítjük, akkor egy olyan gazdagságot és olyan erőt kapunk, amely mindennél több,

és elvisz bennünket a célig. Váci Mihály Még nem elég című versében ezt a titkot így fogalmazza meg:

Nem elég megborzongni,
de lelkesedni kell!
Nem elég fellobogni,
de mindig égni kell!
És nem elég csak égni:
fagyot is bírjon el,
ki acél akar lenni,
suhogni élivel.

...

Nem elég a célt látni;
járható útja kell!
Nem elég útra lelni,
az úton menni kell!
Egyedül is! Elsőnek,
elől indulni el!
Nem elég elindulni,
de más is hívni kell!
S csak az hívjon magával,
aki vezetni mer!

Nem elég jóra vágygni:
a jót akarni kell!
És nem elég akarni:
de tenni, tenni kell!
A jószándék kevés!
Több kell: - az értelem!
Mit ér a hűvös ész?!
Több kell: - az érzelem!
Ám nemcsak holmi érzés,
de seb és szenvedély,
keresni, hogy miért élj,
szeress, szenvedj, remélj!